

Жусуп Баласагын атындагы Кыргыз улуттук университети жана И. Арабаев атындагы Кыргыз мамлекеттик университетинин алдындагы Д 13.18.577 диссертациялык кеңешинин эксперттик комиссиясынын **Зулпуева Кызай Абибиллаевнанын «Башталгыч мектептин окуучуларынын компьютердик сабаттуулуктарын калыптандыруунун технологиясы»** деген темадагы 13.00.02 – окутуунун жана тарбиялоонун теориясы менен методикасы (информатика) адистиги боюнча педагогика илимдеринин кандидаты окумуштуулук даражасын изденип алуу үчүн жазылган диссертациялык иши боюнча эксперттик комиссиянын

БҮТҮМҮ

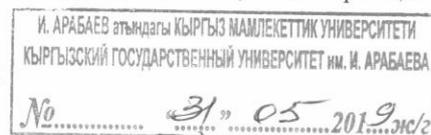
Эксперттик комиссиянын курамында: комиссиянын төрагасы: педагогика илимдеринин доктору, профессор Акматкулов А.А., комиссиянын мүчөлөрү: педагогика илимдеринин доктору, доцент Сыдыхов Б.Д., педагогика илимдеринин кандидаты Касымалиев М.У.

Эксперттик комиссия төмөнкүлөрдү ырастайт:

Зулпуева Кызай Абибиллаевна тарабынан сунушталган 13.00.02 – окутуунун жана тарбиялоонун теориясы менен методикасы (информатика) адистиги боюнча «Башталгыч мектептин окуучуларынын компьютердик сабаттуулуктарын калыптандыруунун технологиясы» деген темадагы диссертациясы менен таанышып чыгып, төмөнкүдөй бүтүмгө келди:

1. Диссертациянын мазмунунун адистикке дал келиши жана диссертациялык кеңеште коргоого укуктуулугу.

Зулпуева Кызай Абибиллаевна тарабынан сунушталган 13.00.02 – окутуунун жана тарбиялоонун теориясы менен методикасы (информатика) адистиги боюнча «Башталгыч мектептин окуучуларынын компьютердик сабаттуулуктарын калыптандыруунун технологиясы» деген темадагы кандидаттык диссертациясы Жусуп Баласагын атындагы Кыргыз улуттук университети жана И.Арабаев атындагы Кыргыз мамлекеттик университетинин алдындагы докторлук (кандидаттык) диссертацияларды

Зулпуева К.

коргоо укугу берилген Д.13.18.577 диссертациялык кеңешинин профилине туура келет.

Диссертацияда башталгыч мектептин окуучуларынын компьютердик сабаттуулуктарын калыптандыруунун технологиясы изилденген. Диссертация 13.00.02 – окутуунун жана тарбиялоонун теориясы менен методикасы (информатика) адистигинин паспорту менен дал келет.

Диссертациялык изилдөөнүн максаты: Башталгыч мектептин окуучуларынын компьютердик сабаттуулуктарын калыптандыруунун технологиясын түзүү, теориялык жактан негиздөө жана анын эффективдүүлүгүн эксперимент түрдө текшерүү жана практикага киргизүү.

Коюлган максатты ишке ашыруу үчүн диссертацияда төмөнкүдөй милдеттер каралган:

1. Изилдөөнүн проблемасы боюнча адабияттарды, нормативдик документтерди талдоонун негизинде “компьютердик сабаттуулук” түшүнүгүнүн ролун, маанисин жана илимий өбөлгөлөрүн негиздөө.
2. Башталгыч мектепте калыптандырылуучу компьютердик сабаттуулуктун структурасын жана мазмунун аныктоо.
3. Башталгыч мектептин окуучуларынын компьютердик сабаттуулуктарын калыптандыруунун технологиясын жана аны ишке ашыруунун жолдорун иштеп чыгуу.
4. Иштелип чыккан технологиянын эффективдүүлүгүн эксперименталдык текшерүүдөн өткөрүү, жыйынтыгын талдоо.

Изилдөөнүн объектиси жана **изилдөөнүн предмети** бири-бирине дал келет жана предмет 13.00.02 – окутуунун жана тарбиялоонун теориясы менен методикасы (информатика) адистигине ылайык келет. *Метод ие-е*

2. Диссертациянын темасынын актуалдуулугу.

Азыркы күндөгү жүрүп жаткан ааламдашуу процесси адам баласынын жаңы маалыматтык технологиялар менен иштей билүүсү зарыл экендигин баса белгилейт. Компьютердик технологияны колдонуу сфераларынын кеңейиши адистерди даярдоого карата жаңы талаптарды пайда кылууда.

Анын ичинен окуучулардын компьютердик сабаттуулуктарын калыптандыруу талабы өзгөчө актуалдуу болууда. 2018-2040-жылдары Кыргыз Республикасын өнүктүрүүнүн улуттук стратегиясында билим берүүдө баштапкы мектепти системалуу түрдө колдоо жана санариптик технологияларды билим берүүдө ар тараптуу колдонуу зарыл деп айтылат.

Кыргыз Республикасынын билим берүү системасында компьютердик технологияларды колдонуу маселесин талдоодо бир катар чечилбеген маселелер бар. Негизги мектепте информатика предметин окуп үйрөнүүгө окуучулардын бирдей старттык деңгээлин камсыз кылуу үчүн, башталгыч мектептин окуучулары баштапкы компьютердик сабаттуулукка ээ болуулары зарыл. Башталгыч класстын окуучуларынын көпчүлүгү мектепке чейин эле компьютерде иштөөнүн жана коммуникациялык технологияларды колдонуунун жолдорун билишет. Азыркы өсүп келе жаткан жаш муундун курчап турган жашоо чөйрөсү маалыматтык-коммуникациялык каражаттар болгондуктан, бул чөйрөдө иштөө көндүмдөрүн калыптандыруу алар үчүн жеңил. Мына ушул жогоруда белгиленгендер каралып жаткан диссертациялык иштин темасынын актуалдуулугун далилдеп турат.

3. Диссертациянын илимий натыйжалары. Диссертациялык иште төмөнкүдөй жаңы илимий натыйжалар алынган жана алар башталгыч мектептин окуучуларынын компьютердик сабаттуулуктарын калыптандыруу процессин илимий-методикалык жактан өркүндөтүүгө, жалпы педагогиканы жана билим берүүнүн технологияларын өнүктүрүү үчүн чоң мааниге ээ:

1-натыйжа: Изилдөөнүн проблемасы боюнча адабияттарды, нормативдик документтерди талдоонун негизинде “компьютердик сабаттуулук” түшүнүгүнүн роолу, аны калыптандыруунун зарылдыгы жана илимий өбөлгөлөрү негизделген;

2-натыйжа: Башталгыч мектепте калыптандырылуучу компьютердик сабаттуулуктун структурасы жана мазмуну аныкталган;

3-натыйжа: Башталгыч мектептин окуучуларынын компьютердик сабаттуулуктарын калыптандыруунун технологиясы жана аны ишке ашыруунун жолдору иштелип чыккан;

4-натыйжа: Иштелип чыккан башталгыч мектептин окуучуларынын компьютердик сабаттуулуктарын калыптандыруунун технологиясы жана аны ишке ашыруунун жолдорунун натыйжалуулугу тажрыйбалык-эксперименталдык жол аркылуу текшерилген жана жыйынтыкталган.

4. Изилдөөнүн жыйынтыктарынын (илимий жоболордун) негиздүүлүгү жана ишенимдүүлүк даражасы.

1- жыйынтык: Башталгыч мектептин окуучуларынын компьютердик сабаттуулуктарын калыптандыруунун теориялык жана практикалык абалын аныктоо учурдагы билим берүү тармагына байланыштуу мамлекеттик нормативдик документтерди, илимий кайнактарды, стратегиялык документтердеги милдеттерди аткаруу зарылдыгын белгиленген. Ошону менен бирге изилдөөгө жана изденүүчүнүн көп жылдык педагогикалык тажрыйбасына негизделип, башталгыч мектепте компьютердик сабаттуулукту калыптандыруунун зарылдыгы көрсөтүлгөн жана компьютердик сабаттуулук түшүнүгүнө ынанымдуу аныктама берилген.

2-жыйынтык: Жалпы компьютердик сабаттуулуктун структурасы дыкат анализденип, анын ичинен башталгыч мектепте калыптандырылуучу компьютердик сабаттуулуктун структурасы жана мазмуну иштелип чыккан. Башталгыч класстын окуучуларында калыптануучу компьютердик сабаттуулук негизги мектепте информатика предметин сапаттуу өздөштүрүүгө жардам бере турган, баштапкы, таяныч билимдерди жана билгичтиктерди камтыйт жана компьютерде иштөө, колдонуунун алгачкы билим билгичтиктерин жана көндүмдөрүн калыптандырат.

3-жыйынтык: Изденүүчү тарабынан башталгыч мектептин окуучуларынын компьютердик сабаттуулуктарын калыптандыруунун технологиясы жана аны ишке ашыруунун жолдору иштелип чыккан жана ошону менен бирге компьютердик сабаттуулукту калыптандыруунун

технологиясынын бири-бири менен удаалаш байланышкан компоненттери аныкталган.

4-жыйынтык: Иштелип чыккан башталгыч мектептин окуучуларынын компьютердик сабаттуулуктарын калыптандыруунун технологиясы жана аны ишке ашыруунун жолдорунун натыйжалуулугу тажрыйбалык-эксперименталдык жол аркылуу текшерилген жана жыйынтыкталган. Изденүүчү экспериментте башталгыч класстын окуучуларынын компьютердик сабаттуулуктарын калыптандыруу натыйжалуу экендиги далилдеген.

5. Изденүүчүнүн диссертациясында формулировкаланган тыянактарынын жана корутундуларынын ар бир жыйынтыгынын жаңылык даражасы:

1-натыйжа. Жаңы деп баалоого негиз бар, анткени башталгыч мектептин окуучуларынын компьютердик сабаттуулуктарын калыптандыруунун теориялык жана практикалык абалы аныкталып, “компьютердик сабаттуулук” түшүнүгүнүн ролу, аны калыптандыруунун зарылдыгы жана илимий өбөлгөлөрү негизделген.

2-натыйжа. Салыштырмалуу жаңы деп баалоого болот, изденүүчү тарабынын башталгыч мектепте калыптандырылуучу компьютердик сабаттуулуктун структурасы жана мазмуну аныкталып аларды ишке ашыруунун жолдору изилденген. Башталгыч класстын окуучуларынын компьютердик сабаттуулуктарын калыптандыруунун мазмуну компьютердин негизги түзүлүштөрү, алгоритм жана программалоо тууралуу түшүнүктөрдү, элементардык графикалык жана жөнөкөй тексттик программаларда иштөө билгичтиктерин, интернетте иштөө жана маалыматтарды алуу көндүмдөрүн камтып аларда иштөө билим билгичтиктерин калыптандыруунун формалары, методдору изилденген.

3-натыйжа. Жаңы, башталгыч мектептерде компьютердик сабаттуулукту камсыз кылуунун технологиясы иштелип чыгып мында: максаты, милдети, мазмуну, каражаттары, процессти уюштуруу,

коррекциялоо, жана алынуучу жыйынтыктар системалаштырылган. Иштелип чыккан технологияны ишке ашыруунун жолдору изилденген. Башталгыч класстын окуучулары компьютерди колдонууда билимдерди өздөштүрүүнү, билгичтикти жана көндүмдөрдү калыптандыруунун технологияларыда сунушталган.

4-натыйжа. Жаңы, башталгыч мектептерде компьютердик сабаттуулукту камсыз кылуунун технологиясынын натыйжалуулугу атайын тажрыйбалык-эксперимент аркылуу жана педагогикалык процессте текшерилип, абалды аныктоочу жана окутуучу эксперименттердин жыйынтыктары аркылуу ынанымдуу чагылдырылып, педагогикалык сунуштар түрүндө берилген.

6. Алынган натыйжалардын ички биримдигин жана тиешелүү актуалдуу проблеманы, теориялык жана прикладдык милдетти чечүүгө багытталгандыгын баалоо.

Зулпуева Кызай Абибиллаевна тарабынан сунушталган 13.00.02 – окутуунун жана тарбиялоонун теориясы менен методикасы (информатика) адистиги боюнча «Башталгыч мектептин окуучуларынын компьютердик сабаттуулуктарын калыптандыруунун технологиясы» деген темадагы диссертациясын тарбиялоо жана окутуудагы приоритеттердин бири катары кароого болот. Изилдөөнүн негизги бөлүктөрү бири-бири менен логикалык жактан тыгыз байланышта туруу менен изилдөөнүн милдеттерин чечүүгө багытталган. Алынган корутундулар, практикалык сунуштар теориялык жана методологиялык жоболор түрүндө таризделген, алар изденүүчүнүн педагогика илимине кошкон жеке салымын көрсөтөт.

7. Алынган натыйжалардын практикалык баалуулугу.Зулпуева Кызай Абибиллаевна кандидаттык диссертациясынын төмөнкү илимий жыйынтыктары башталгыч мектептердин практикасына киргизилген:

- жалпы компютердик сабаттуулуктун структурасы дыкат анализденип, анын ичинен башталгыч мектепте калыптандырылуучу компютердик

сабатуулуктун “Элементардык” структурасы, мазмуну жана программалары иштелип чыккан;

- иштелип чыккан башталгыч мектепте калыптандырылуучу компьютердик сабаттуулуктун “Элементардык” структурасы, мазмуну жана программалары окуучулардын таанып-билүү аракетине багыттоочу методдор менен камсыздалган жана окуучулардын компьютердик сабатуулуктарын баалоо критерийлери иштелип чыккан, иштелип чыккан башталгыч мектептин окуучуларынын компьютердик сабатуулуктарын калыптандыруунун технологиясына ылайык иреттештирилген;

- иштелип чыккан башталгыч мектептин окуучуларынын компьютердик сабатуулуктарын калыптандыруунун технологиясын жалпы орто мектептерде, кесиптик окуу жайларда, кесиптик лицейлердин окуучуларынын компьютердик сабаттуулуктарын өркүндөтүүдө, калыптандырууда колдонууга болот.

Зулпуева Кызай Абибиллаевнанын диссертациялык ишинин материалдарын колдонуу төмөнкүлөргө жол ачат:

– темага байланыштуу илимий иштерди теориялык жактан талдоону байытууга;

– изилдөөнүн натыйжасында иштелип чыккан башталгыч мектептин окуучуларынын компьютердик сабатуулуктарын калыптандыруунун технологиясынын модели, билим берүү процессин технологиялык жактан өркүндөтүүгө;

– жаш өспүрүм курактагы балдардын жаңы маалыматтык технологиялар менен жуурулушун көзөмөлдөөгө жана туура багыт берүүгө;

– негизги мектепте информатика предметин сапаттуу өздөштүрүүгө жардам бере турган, баштапкы, таяныч билимдерди жана билгичтиктерди калыптандырууга.

Диссертациясынын материалдарын ишке ашыруунун жыйынтыгында төмөндөгүдөй оң натыйжалар алынган:

а) диссертациялык изилдөөдө коюлган проблема боюнча психолого-педагогикалык, методикалык адабияттарды жана диссертациялык изилдөөлөрдү анализдеп, башталгыч мектептин окуучуларынын компьютердик сабаттуулуктарын калыптандыруунун мазмунун конкреттештирилген жана теориялык практикалык абалы аныктаган.

б) компьютердик сабаттуулуктун жалпы структурасы белгиленип анын ичинен башталгыч мектептерде компьютердик сабаттуулуктун “Элементардык” структурасы б.а. мазмуну иштелип чыкты. Ошону менен бирге башталгыч мектептерде компьютердик сабаттуулукту камсыз кылуунун технологиясы б.а. модели түзүлүп, теориялык жактан негизделген.

8. Диссертациянын негизги жоболорун, натыйжаларын жана тыянактарын жарыялоону тастыктоо.

Диссертациянын мазмуну толук бойдон автордун төмөнкү эмгектеринде жарыяланган:

1. Зулпуева К.А. Методическая система обучения информатики в младших классах [Текст] / К.А.Зулпуева // Наука и новые технологии. – Б., 2008. – №7-8. – С. 15-18.
2. Зулпуева К.А. Использование компьютерных программ в переводческой деятельности начального образования [Текст] / К.А.Зулпуева // Известия вузов Кыргызстана. – Б., 2009. – №2. – С. 315-316.
3. Зулпуева К.А. Об одной методике обучения учителей к спецкурсу Интернет и Web технологии [Текст] / К.А.Зулпуева // Известия вузов Кыргызстана. – Б., 2009. – №2. – С. 299-304.
4. Зулпуева К.А. Компьютердик сабаттуулук жана аны мектепте калыптандыруунун абалы тууралуу [Текст] / К.А.Зулпуева // Наука, новые технологии и инновации. – Б., 2015. – №11. – С. 194-196.
5. Зулпуева К.А. Башталгыч мектепте компьютердик сабаттуулукту калыптандыруунун технологиялык маселелери [Текст] / К.А.Зулпуева // Alaroo Academic Studies. – Б., 2017. – №4. – с. 274-282.

6. Зулпуева К.А. Башталгыч мектептин окуучуларынын компьютердик сабаттуулугун калыптандыруунун зарылдыгы [Текст] / К.А.Зулпуева // Известия вузов Кыргызстана. – Б., 2017. – №9. – С. 166-169.

7. Зулпуева К.А. «Компьютердик сабаттуулук» түшүнүгүнүн мазмунуна талдоо жүргүзүү [Текст] / К.А.Зулпуева // Наука, новые технологии и инновации. – Б., 2017. – №10. – С. 207-210.

8. Зулпуева К.А. Программа цифровой трансформации в Кыргызстане и компьютерная грамотность [Текст] / С.К.Калдыбаев, К.А.Зулпуева // Международный журнал экспериментального образования. – М., 2018. – №2. – С. 23-27.

9. Зулпуева К.А. О необходимости формирования компьютерной грамотности в начальной школе [Текст] / С.К.Калдыбаев, К.А.Зулпуева // Международный журнал экспериментального образования. – М., 2018. – №3. – С. 5-10.

9. Авторефераттын диссертациянын мазмуну менен дал келиши.

Изденүүчү Зулпуева Кызай Абибиллаевнанын диссертациясынын авторефераты диссертациянын мазмунуна толук дал келет. Авторефератта диссертациянын кыргыз, орус жана англис тилдериндеги резюмелери бирдей жазылган.

10. Жетектөөчү мекеме менен расмий оппоненттерди сунуштоонун негиздүүлүгү.

Жетектөөчү мекеме катары **Ош мамлекеттик университетинин “Математика жана информатика окутуунун методикасы”** кафедрасы сунушталат. Себеби бул университетте билим берүү системасын жакшы билген, 13.00.02 – окутуунун жана тарбиялоонун теориясы менен методикасы (информатика) адистиги боюнча көрүнүктүү адистерден 1 профессор, 4 илимдин кандидаттары иштейт.

Биринчи расмий оппонент катары педагогика илимдеринин доктору, доцент Сыдыхов Бахыт Дикамбаевич. Адистиги 13.00.02. окутуунун жана тарбиялоонун теориясы менен методикасы (информатика).

1. **Сыдыхов М. Д.** Физика мугалимдеринин кесиптик компетенттүүлүктөрүн калыптандыруунун методикалык өзгөчөлүктөрү. [Текст] / М. Сыдыхов, Б. Алиева, М. Садырова // ОшМУ Жарчысы. – 2013. - №2. – 58-60 бб.

Экинчи расмий оппонент катары – педагогика илимдеринин кандидаты Касымалиев Муратбек Усонакунович Адистиги 13.00.02. окутуунун жана тарбиялоонун теориясы менен методикасы (математика). Иштеген жери: Бишкек шарындагы №5 мектеп-гимназиясы, директор.

1. **Касымалиев, М.У.** Дидактические условия разработки системы индивидуальных учебных заданий на основе компьютерных технологий. / В книге Информатика в образовании Кыргызстана. Учебно-методическое пособие для учителей общеобразовательных школ. [Текст] / М.У. Касымалиев, Т. Р. Орускулов. – Бишкек, 2000. – С.35-42.

2. **Касымалиев, М.У.,** ИНФОРМАТИКА боюнча жалпы билим берүүчү орто мектептердин VII-IX класстары үчүн базалык курстун окуу Программасы. [Текст] / Т.Р.Орускулов, М.У.Касымалиев, А.Т.Кулушева, Ибирайым кызы А. – Бишкек, 2011. – 52 с.

3. **Касымалиев М.У.,** «Методические основы создания электронных образовательных курсов и его использование для самостоятельной информационной учебной деятельности», ВЕСТНИК КГУ им. И.Арабаева. Периодический научно-педагогический журнал. Бишкек 2018, Специальный выпуск.

Комиссия, сунушталган диссертацияны жана документтерди талдоонун натыйжасында **Зулпуева Кызай Абибиллаевнанын «Башталгыч мектептин окуучуларынын компьютердик сабаттуулуктарын калыптандыруунун технологиясы»** деген темадагы 13.00.02 – окутуунун жана тарбиялоонун теориясы менен методикасы (информатика) адистиги боюнча педагогика илимдеринин кандидаты окумуштуулук даражасын

